

Generation What?¹: Etnisch vooroordeel

Onze samenleving wordt steeds diverser. De studiedienst van de Vlaamse Regering berekende dat begin 2013 ca. 18% van de inwoners van het Vlaamse Gewest van vreemde herkomst is (Studiedienst van de Vlaamse Regering, 2015). Onder jongeren ligt dit aandeel nog aanzienlijk hoger. In de jongste leeftijdsgroep (0 tot 5 jaar) is zelfs een op de drie van vreemde herkomst. Daarvan is net iets meer dan de helft afkomstig van buiten de Europese Unie (54% of dus net geen 10% op het totaal aantal inwoners). In (groot)stedelijke regio's ligt dit aandeel substantieel hoger, evenals in grensregio's, maar daar gaat het uiteraard om andere migratievormen. Kijken we naar het aandeel inwoners van niet EU-herkomst dan spant Antwerpen de kroon. Daar was op 1 januari 2013 32% van de inwoners van niet EU-herkomst. Leren omgaan met deze toenemende diversiteit vormt dan ook een van de cruciale maatschappelijke uitdagingen.

In de *Generation What* bevraging wordt via een aantal stellingen naar de houding van jongeren ten aanzien van etnische diversiteit gepeild. We bespreken zo meteen deze stellingen en maken waar mogelijk de vergelijking met het JOP-onderzoek naar deze thematiek.

We weten op basis van onderzoek bij zowel jongeren als volwassenen dat er zich in de houding ten aanzien van andere culturen sterke sociale verschillen voordoen (zie bv. verschillende bijdragen in Elchardus & Siongers, 2009a). Daarbij blijkt dat etnisch vooroordeel niet zo sterk gerelateerd is aan de objectieve materiële levensomstandigheden van individuen maar vooral verband houdt met eerder culturele factoren. Een van de belangrijkste indicatoren is het opleidingsniveau van individuen (Elchardus & Siongers, 2009b; Siongers, 2015). Naarmate men hoger opgeleid is staat men positiever ten opzichte van andere culturen. Onderzoek toont verder dat meisjes toleranter staan ten opzichte van andere culturen dan jongens (Elchardus & Siongers, 2009; Siongers, 2010; Vanhoutte, 2007), al groeien jongens en meisjes

¹ Generation What – Vlaanderen: Technisch Rapport

http://www.jeugdonderzoeksplatform.be/files/Generation_What_-_Technisch_Rapport.pdf

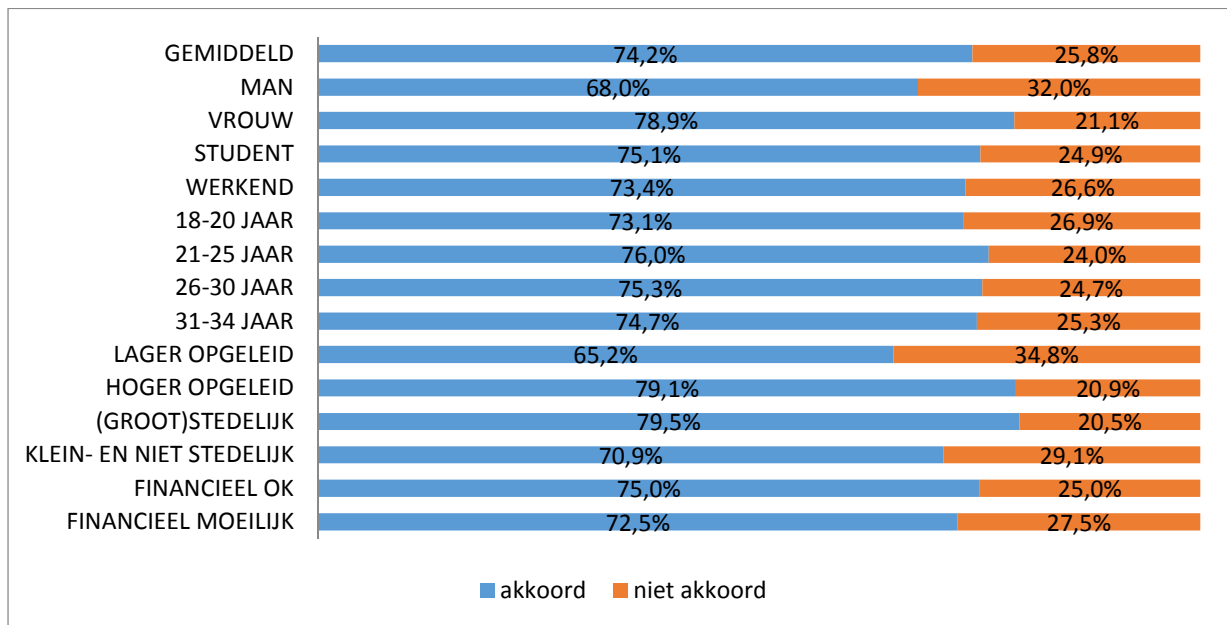
naarmate ze ouder worden wel meer naar elkaar toe en worden bij volwassenen vaak geen geslachtsverschillen gevonden (zie bv. Meuleman & Billiet, 2005, Siongers, 2010). Omdat jongeren die in stedelijke contexten wonen meer geconfronteerd worden met andere culturen, kan je ook bij hen een andere ingesteldheid verwachten dan bij jongeren die in minder stedelijke contexten woonachtig zijn. Over de al dan niet positieve invloed van contacten met andere culturen lopen de meningen uiteen. Vanuit de contacthypothese (Allport, 1954) stellen heel wat onderzoekers dat naarmate men meer contacten met andere culturen heeft, men een positievere houding zal aannemen ten aanzien van deze culturen. Andere onderzoekers stellen daarentegen dat contact steeds in relatie met de ervaring van deze contacten moet bekeken worden (Schleuter & Scheepers, 2010). Positieve ervaringen leiden dan tot meer verdraagzaamheid, negatieve ervaringen versterken dan weer net etnisch vooroordeel. In de onderstaande grafieken vergelijken we de houdingen van de jongeren naar deze sociale achtergrondkenmerken. Met betrekking tot etnisch vooroordeel lijken ons een drietal stellingen/vragen uit de *Generation What* bevraging relevant:

- Immigratie verrijkt een cultuur
- Als er veel werkloosheid is moeten de jobs naar Belgen gaan.
- De vraag of het stoort dat meisjes een hoofddoek dragen op straat of op het werk

Immigratie verrijkt een cultuur

De *Generation What* jongeren staan over het algemeen zeer positief ten aanzien van immigratie. Net geen drie kwart van de GW-jongeren (74%) is van mening dat immigratie een cultuur verrijkt. Daarbij doen er zich drie heel duidelijke verschillen voor. Ten eerste zijn vrouwen merkkelijk meer van mening dat immigratie een cultuur verrijkt: bij de mannen is 68% die mening toegedaan, bij vrouwen 79%. Daarnaast stellen we grote opleidingsverschillen vast. Van de lager opgeleiden vindt 65% dat immigratie een cultuur versterkt, bij de hoger opgeleiden is dit 79%. Tenslotte vinden jongeren woonachtig in een stedelijke omgeving² eveneens immigratie meer een verrijking voor de cultuur dan jongeren die in minder stedelijke omgevingen wonen. Hierbij dient wel de bemerking gegeven te worden dat bij de jongeren uit stedelijke omgevingen die de vragenlijst invulden, mogelijk ook wel een groter aandeel jongeren van een andere etnische herkomst te vinden is. Dit kan helaas niet worden afgeleid uit de data.

² Hiertoe rekenen we de grootsteden (Antwerpen, Brussel en Gent), de grootstedelijke randen en de dertien centrumsteden (bv. Leuven, Sint Niklaas, Hasselt, ...).

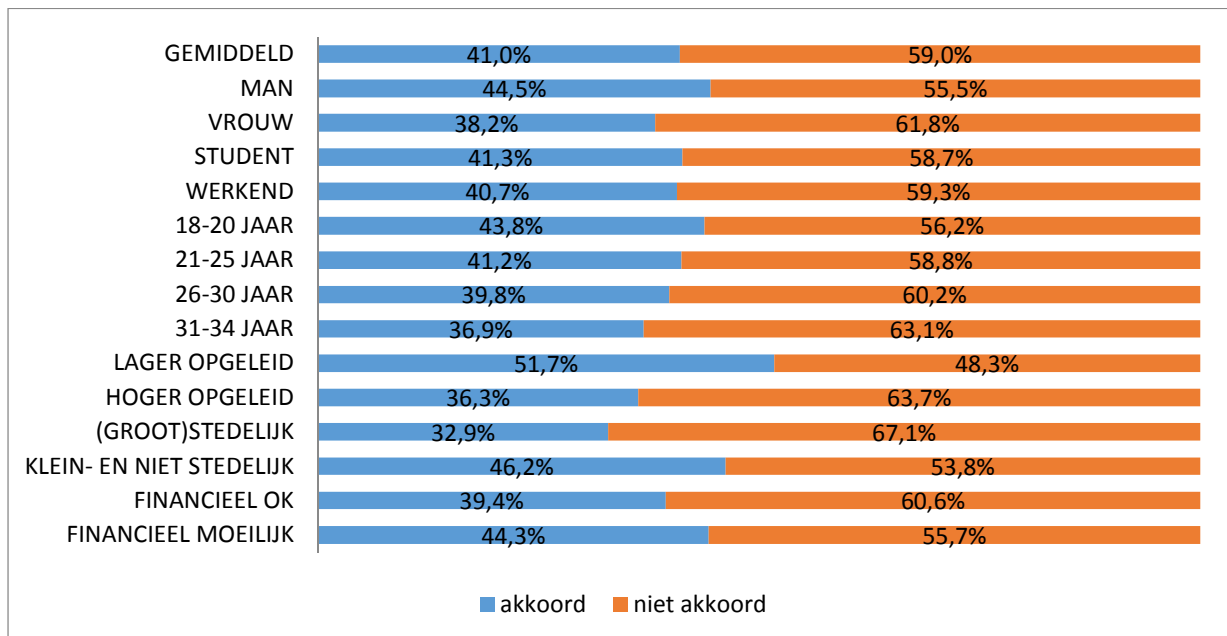

Figuur 1 Immigratie verrijkt een cultuur (N=26325)

We merken ook verschillen naar financiële situatie en naar statuut (werkend vs. Student) maar deze verschillen zijn veel kleiner van aard. Naar leeftijd toe is er geen duidelijke lijn. Hiermee liggen de resultaten in lijn van eerder JOP-onderzoek en ander onderzoek naar houdingen ten aanzien van etnische diversiteit.

Als er veel werkloosheid is moeten de jobs naar Belgen gaan.

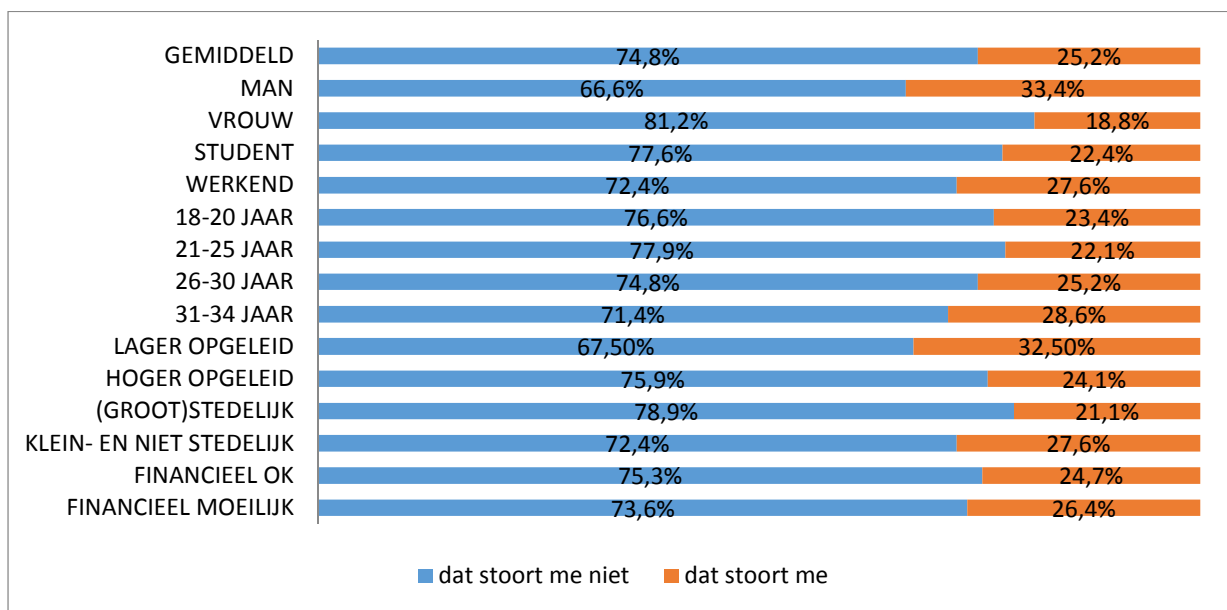
Ongeveer vier op de tien *Generation What* – jongeren vindt dat wanneer er veel werkloosheid is de jobs naar Belgen moeten gaan. Deze stelling meet een meer gedragsmatige component in de omgang met andere culturen en is eerder economisch van aard. Je zou hier dan ook kunnen verwachten dat het mogelijk meer zal samenhangen met de financiële situatie van de jongeren. Het blijkt inderdaad dat jongeren die het financieel wat moeilijker hebben meer de mening zijn toegedaan dat jobs in dergelijke economische situatie jobs meer naar Belgen moeten gaan, maar zelfs hier blijken opleidingsverschillen veel sterker te zijn. Van de lager opgeleiden vindt ruim de helft (52%) dat in perioden van hoge werkloosheid de jobs naar Belgen moeten gaan, terwijl de hoger opgeleiden maar 36% die mening is toegedaan. Daarnaast is ook hier de omgeving waarin men woont sterk bepalend. Opnieuw stellen we genderverschillen vast, zij het wel wat kleiner dan bij de voorgaande stelling. En tenslotte daar waar we bij de vorige stelling geen duidelijke leeftijdsverschillen vaststelden, doen we dit hier wel. De oudere leeftijdsgroepen vinden minder dat bij werkloosheid jobs naar Belgen moeten gaan. De bevraging laat evenwel niet toe af te leiden of hier leeftijds-, levensloop- dan wel generatieverschillen betreft.

Figuur 2 Als er veel werkloosheid is moeten de jobs naar Belgen gaan (N= 23.460)

Tolerantie ten aanzien van het dragen van een hoofddoek op straat of op het werk

Ongeveer een kwart van de *Generation What* jongeren stoort zich eraan dat meisjes op straat of op het werk een hoofddoek dragen. Opnieuw zijn er duidelijk verschillen naar opleidingsniveau, stedelijkheid en gender. Het verschil dat hier echter vooral uitspringt is het gendersverschil. Bij de ondervraagde meisjes vindt slechts 19% het dragen van een hoofddoek in publieke ruimten storend, bij de jongens is dit een derde van de respondenten. Daarnaast is tevens het verschil tussen studenten en werkenden groter dan bij de vorige stellingen. Studenten storen er zich minder aan dat meisjes een hoofddoek dragen dan de reeds werkende populatie. Wellicht hangt het leeftijdsverschil dat gevonden wordt - 26 tot 34 jarige storen zich meer aan het dragen van een hoofddoek dan 18 tot 25 jarigen - hiermee samen.

Figuur 3 Meisjes die een hoofddoek dragen op straat of op het werk (N= 26183)

Discussie en besluit

Aan de *Generation What* jongeren werden twee types vragen voorgelegd. Twee vragen gaan meer in op culturele en normatieve aspecten gerelateerd aan etnische diversiteit (immigratie als verrijking van de samenleving en het dragen van een hoofddoek), de derde is een meer economisch gerelateerd vraagstuk (moeten bij hoge werkloosheid jobs in eerste instantie naar Belgen gaan?).

In onderzoek, zowel bij jongeren als volwassenen, wordt stevast gevonden dat de instemming groter is met economische argumenten contra meer diversiteit dan met culturele argumenten. Dit blijkt ook bij de *Generation What* jongeren. Slechts een kwart spreekt zich uit tegen een hoofddoek en eveneens een kwart gaat er niet mee akkoord dat immigratie een verrijking voor de cultuur betekent. Vier op de tien gaat evenwel akkoord dat bij werkloosheid jobs naar Belgen moeten gaan. Ook in onderzoek dat gebeurde binnen het Jeugdonderzoeksplatform vinden we deze tweedeling terug (Siongers, 2010). De JOP-bevraging laat een genuanceerder oordeel mogelijk omdat antwoorden gespecificeerd kunnen worden op een vijfpuntenschaal gaande van helemaal niet akkoord tot akkoord. Voor culturele items zoals “De aanwezigheid van verschillende culturen verrijkt onze samenleving” ging in 2008 bij de 18-30 jarigen ongeveer de helft van de ondervraagde jongeren akkoord met een lichte stijging over de leeftijd. Het valt evenwel op dat een groot aandeel, ongeveer een derde van de respondenten zich niet uitspreekt over de culturele stellingen en zich in de middencategorie plaatst. Het aandeel jongeren dat (helemaal) niet

akkoord gaat ligt bij de JOP-bevraging bijgevolg ook lager. Over de economische argumenten zijn jongeren in de JOP-bevraging vaak stilliger.

De sociale verschillen die worden gevonden bij de GW-jongeren liggen in de lijn met de resultaten van JOP-onderzoek. Zo worden ook in het JOP-onderzoek de grootste verschillen gevonden tussen jongeren met een ander opleidingsniveau. Veel meer dan objectieve materiële achterstelling spelen bijgevolg culturele processen in de verklaring van etnisch vooroordeel. Dit kan ook afgeleid worden uit het gegeven dat verschillen naar opleidingsniveau zich al voordoen tijdens de secundaire schoolloopbaan. In het secundair onderwijs kan men al grote verschillen vaststellen tussen jongeren in het beroeps- en algemeen secundair onderwijs. Deelname aan het hoger onderwijs verandert nog weinig aan de houding ten aanzien van andere culturen. Deze opleidingsverschillen in ethnocentrisme zijn bovendien gerelateerd aan verschillen in andere maatschappelijke houdingen, culturele preferenties en mediagebruik. Al heel vroeg ontwikkelen bijgevolg verschillende leefstijlen met een andere kijk op de wereld.

Referenties

Allport, G. (1954). *The nature of prejudice*. Reading: Addison-Wesley.

Elchardus, M., & Siongers, J. (2009a). *Vreemden: naar een cultuursociologische benadering van ethnocentrisme*. Lannoo.

Elchardus, M., J. Siongers (2009b): Ethnocentrisme, smaak en symbolische grenzen. In: Elchardus, M. & Siongers, J. (Red.), *Vreemden. Naar een cultuursociologische benadering van ethnocentrisme*, Tielt: LannooCampus: 255-278

Meuleman, B. & Billiet, J. (2005). De evolutie van de perceptie van etnische dreiging tussen 1991 en 2004 en de relatie met institutioneel vertrouwen. In Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (red.), *Vlaanderen gepeild!* (pp. 37-60). Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Planning en Statistiek.

Schlueter, E., & Scheepers, P. (2010). The relationship between outgroup size and anti-outgroup attitudes: A theoretical synthesis and empirical test of group threat-and intergroup contact theory. *Social Science Research*, 39(2), 285-295.

- Siongers, J. (2010): De grenzen van verdraagzaamheid. Over de houding ten aanzien van andere culturen bij jongeren. In: Vettenburg, N., Deklerck J. & Siongers, J. (red.), *Jongeren in cijfers en letters. Bevindingen van de JOP-monitor 2*, Leuven: Acco: 259-282
- Siongers, J. (2011): Brusselse jongeren over andere culturen: van vijand tot lief. In: Vettenburg, N., Elchardus, M. en Put, J. (eds.), *Jong in Brussel. Bevindingen uit de JOP-monitor Brussel*, Leuven: Acco: 217-238 - TOR 2011/20.
- Siongers, J. (2011): De contacthypothese getoetst bij Brusselse jongeren. In: Vettenburg, N., Elchardus, M. & Put, J. (eds.), *Jong in Brussel. Bevindingen uit de JOP-monitor Brussel*, Leuven: Acco: 239-263
- Siongers, J. (2013): Bruggen bouwen in Vlaamse grootsteden: op zoek naar verklaringen voor sociale afstanden tussen verschillende culturen bij Antwerpse en Gentse jongeren. In: Vettenburg, N., M. Elchardus, J. Put & Pleysier, S. (eds.) *Jong in Antwerpen en Gent. Bevindingen uit de JOP-monitor Antwerpen-Gent*, Leuven: Acco: 223-246
- Siongers, J. (2015). Hoe ouders de kijk op etnische diversiteit beïnvloeden: een analyse naar de invloed van ouders en omgeving op etnische vooroordelen bij jongeren. In: Cops, D., Pleysier, S., Put, J. & De Boeck, A. . *Divers jong: over diversiteit bij en tussen jongeren in Vlaanderen*, Leuven: Acco: 139-160.
- Studiedienst van de Vlaamse Regering (2015). *VRIND. Vlaamse regionale indicatoren*. Brussel: SVR.
- Vanhoutte, B. (2007). Allemaal anders, allemaal gelijk? Jongeren en ethnocentrisme. In: Vettenburg, N., Elchardus, M. & Walgrave, L. *Jongeren in cijfers en letters. Bevindingen uit de JOP-monitor 1*. Leuven: Lannoo Campus: 209-216.

Contact

Jessy Siongers, jessy.siongers@vub.ac.be